Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка

НН інститут культури і мистецтв

Кафедра образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології

ЗАТВЕРДЖУЮ
директор НН Інституту культури і мистецтв
проф. О. А. Устименко-Косоріч
_____
«_30_» _серпня_ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Культура і влада

галузь знань 03 Гуманітарні науки
спеціальність 034 Культурологія
освітня програма Культурологія
мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією НН інституту культури і мистецтв
«_30_» _серпня_ 2022 р.
Голова _____ Руденко О. Ф.

Суми – 2022

Розробник:

Л.І.Єпик, к. іст. н., доцент кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології

Програму схвалено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології

Протокол № 12 від «21» червня 2022 року.

Завідувач кафедри образотворчого мистецтва,
музикознавства та культурології _____д., мист., проф. О. К. Зав'ялова

Схвалено науково-методичною комісією інституту

Протокол № 1 від «30» серпня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії інституту _____ О.Ф. Руденко

© Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, ННІ культури і мистецтв 2022 рік

Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Освітній ступінь</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Кількість кредитів – 9</td><td rowspan="15">Бакалавр</td><td colspan="2">Обов’язкова</td></tr>
<tr><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>3-й</td><td>3-й</td></tr>
<tr><td rowspan="13">Загальна кількість годин - 270</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>5, 6-й</td><td>5, 6-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>48 год.</td><td>год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>62 год.</td><td>год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>год.</td><td>год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>158 год.</td><td>год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Консультації:</td></tr>
<tr><td>2 год.</td><td>год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю:
залік/екзамен</td></tr>
</table>

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Курс «Культура і влада», розроблений для спеціальності 034 Культурологія, є складовою підготовки студентів ОР Бакалавр НН інституту культури і мистецтв.

Мета курсу - ознайомлення студентів із взаємозв'язками влади і культури, феноменом політичної культури, взаємовпливами культурних процесів на формування владних структур, влади на культурні процеси у суспільстві.

Завдання курсу - надати поглиблену теоретико-методологічну базу та висвітлити тенденції розвитку сучасної культури в умовах сучасної держави; розширити уявлення про загальний характер еволюції державної політики стосовно культури та провідні теоретико-методологічні засади взаємодії держави і культури; поглибити знання, вміння та навички для подальшої науково-дослідницької праці в сфері культурної політики; сформувати практичну систему необхідну для наукової діяльності молодих культурологів у професійній сфері.

Навчальна дисципліна спрямована на розвиток *інтегральної компетенції*: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми у галузі професійної діяльності культуролога або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій і методів культурології, а також характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких *загальних компетентностей* як: **ЗК 1**. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. **ЗК 2**. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. **ЗК 3**. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел **ЗК 8**. Здатність працювати в команді **ЗК 11**. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Курс «Культура і влада» формує такі *фахові компетентності* як: **ФК 6**. Здатність створювати аналітичні звіти, розробляти рекомендації та генерувати проекти (культурно-мистецькі, художні та дозвіллєві) щодо об'єктів професійної діяльності, використовуючи актуальну нормативну основу.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна вивчається одночасно із такими дисциплінами як «Історія та культура України», «Культурологія», що дає можливість узагальнити і взаємопов'язати набуті знання із історії та культури.

3. Результати навчання за дисципліною

Зміст курсу забезпечує: вивчення, узагальнення та реалізації в практичній діяльності вітчизняного і зарубіжного досвіду взаємодії культури

та влади; аналіз і творче переосмислення провідних державних концепцій та систем та їх вплив на розвиток культури; розширення знань про сучасні методи співпраці державних інституцій та культурних об'єднань, їх специфіку та історичну ретроспекцію, а також про інтерпретологію в сучасній культурології мистецтвознавстві.

Знання: мистецьких аспектів та соціокультурних закономірностей розвитку культури. **Уміння:** критично мислити, застосовувати культурологічні знання для аналізу культурного простору та визначення векторів його подальшого розвитку.	**ПРН-1**	Мати навички критичного мислення, викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати їх аргументацію.
Знання: змісту та взаємозв'язків культурних явищ, подій та історико-культурних процесів. **Уміння:** збирати, упорядковувати та аналізувати інформацію щодо змісту та тенденцій розвитку культури.	**ПРН-4**	Знати та розуміти теоретичні підходи до визначення культури, її проявів та форм існування.
Уміння: обґрунтовувати, розробляти та реалізовувати наукові проекти та заходи. **Комунікація:** взаємодія з учасниками та організаторами культурних проєктів з дотриманням законодавства та у відповідності до визначеної мети.	**ПРН-9**	Аналізувати ефективність культурних політик, технологій реалізації культурних ідей у контексті конкретних параметрів їх впровадження.
Знання: принципів наукової і дослідницької діяльності **Уміння:** вивчати і аналізувати джерела, наукову літературу	**ПРН-17**	Знати та розуміти основні принципи наукової, дослідницької та прикладної діяльності, які базуються на глибокому вивченні взаємозв'язків культурології, психології, історії культури, зв'язків з громадськістю спираючись на економічні та технологічні можливості.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A 90 – 100 Відмінно	Студент володіє теоретичними знаннями з курсу, досконало знає практичний матеріал (вільно ним оперує, грамотно застосовує); вміє використовувати набуті знання та вміння у практичній діяльності; викладає

	теоретичний матеріал логічно, послідовно й переконливо; грамотно оперує понятійно-термінологічним апаратом.
B 82 – 89 Добре	Студент виявляє повні, систематичні знання із дисципліни, має здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Швидко опрацьовує та засвоює матеріал, оперує понятійно-термінологічним апаратом. Але разом із тим допускає неточності, робить незначні помилки.
C 74 – 81 Добре	Студент виявляє повні знання із дисципліни, має здатність до самостійного оновлення знань. Демонструє певні навички та уміння під час практичних занять, але професійно-культорологічний комплекс виявляється обмежено (допускає певні помилки та неточності тощо).
D 64 – 73 Задовільно	Студент виявляє знання основного матеріалу, має обізнаність з культурологічної літератури, намагається аналізувати мистецькі твори і концепції, робити висновки, але при цьому допускає грубі помилки і не може переконливо викласти матеріал щодо заданої теми.
E 60 – 63 Задовільно	Студент виявляє знання основного навчального матеріалу в обсязі, задовільному для подальшої фахової діяльності. Практична підготовка загалом відповідає вимогам, студент демонструє певні навички, але форма виступу нестабільна, є помітні погрішності методологічного характеру.
F 35 – 59 Не задовільно	Студент емоційно скутий, не впевнений у своїх відповідях. Не розуміє основної сутності завдання, не може зробити висновки й узагальнення. Виступ невиразний та непереконливий.
FX 1 – 34 Не задовільно	Недбалість студента щодо власної підготовки. Не має впевнених знань з курсу. Не демонструє належної форми публічного виступу та необхідних практичних навичок.

Розподіл балів

залік

<table>
<tr><td colspan="11">Поточний контроль</td><td rowspan="2">Разом</td><td rowspan="2">Сума</td></tr>
<tr><td colspan="3">РОЗДІЛ 1</td><td colspan="3">РОЗДІЛ 2</td><td colspan="5">РОЗДІЛ 3</td></tr>
<tr><td>Т 1.1</td><td>Т 1.2</td><td>Т 1.3</td><td>Т 2.1</td><td>Т 2.2</td><td>Т 2.3</td><td>Т 3.1</td><td>Т 3.2</td><td>Т 3.3</td><td>Т 3.4</td><td>Т 3.5</td><td></td><td>100</td></tr>
<tr><td colspan="11">Поточний контроль</td><td>55</td><td rowspan="4">100</td></tr>
<tr><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="10">Контроль самостійної роботи</td><td></td><td>45</td></tr>
<tr><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>5</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td></td></tr>
</table>

екзамен

Поточний контроль															Разом	Сума	Підсумковий (екз.)	Загальна сума
РОЗДІЛ 4					РОЗДІЛ 5			РОЗДІЛ 6				РОЗДІЛ 7				75	25	100
Т 4.1	Т 4.2	Т 4.3	Т 4.4	Т 4.5	Т 5.1	Т 5.2	Т 5.3	Т6.1	Т 6.2	Т 6.3	Т 6.4	Т 7.1	Т 7.2	Т 7.3	45			
Поточний контроль																		
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3				
Контроль самостійної роботи															30			
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2				

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	**A**	**відмінно**
82 - 89	**B**	**добре**
74 - 81	**C**	
64 - 73	**D**	**задовільно**
60 - 63	**E**	
35-59	**FX**	**незадовільно з можливістю повторного складання**
1 - 34	**F**	**незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни**

5. Засоби діагностики результатів навчання

залік та екзамен, написання рефератів, есе, публічні виступи із презентаціями

6. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ВСТУП ДО КУРСУ.

РОЗДІЛ 2. СУТНІСТЬ ТА РІВНІ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

РОЗДІЛ 3. ФОРМИ КУЛЬТУРНОЇ І ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СВІТОВІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІЇ.

РОЗДІЛ 4. КУЛЬТУРНА ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ

РОЗДІЛ 5. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ І ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ.

Розділ 6. КУЛЬТУРА І ПОЛІТИЧНА ЕТИКА. КУЛЬТУРНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ.

Розділ 7. МИСТЕЦТВО В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА.

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ВСТУП ДО КУРСУ.

Тема 1.1. Поняття культури, зміст, структура. Головні категорії в культурології. Мотиваційна структура політичної діяльності та її визначальні фактори

РОЗДІЛ 2. СУТНІСТЬ ТА РІВНІ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Тема 2.1. Функції політичної культури. Сутність політичної діяльності. Основний зміст, мета, методи та форми політичної діяльності. Рівні політичної діяльності.

РОЗДІЛ 3. ФОРМИ КУЛЬТУРНОЇ І ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СВІТОВІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІЇ.

Тема 3.1. Форми політичної діяльності в історії людства: виникнення культурного аспекту. Культура та політична діяльність Стародавнього Світу. Середньовічна Європа: від занепаду греко-римської цивілізації до Відродження. Культурно-політичне піднесення в Західній Європі епохи Просвітництва. Вплив культури XIX ст. на політичну діяльність. Культурно-політичне піднесення в Західній Європі епохи Просвітництва. Вплив культури XIX ст. на політичну діяльність.

Тема 3.2. Форми культурно-політичної діяльності в історії українських земель. Культура та політична діяльність Київської Русі. Україна у середні віки: особливості культурно-політичного розвитку. Українське Просвітництво. Україна у XIX-XX ст.: пошуки місця у політиці та культури.

РОЗДІЛ 4. КУЛЬТУРНА ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ

Тема 4.1. Поняття, структура та функції культурної політики держави. Культурна політика держави щодо нації, суспільної групи та особи. Стан та особливості культурної політики в Україні.

РОЗДІЛ 5. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ І ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ.

Тема 5.1. Нація як суб'єкт політичних відносин. Культурологічний погляд на політичну проблему гармонізації національного й інтернаціонального. Проблема становлення і розвитку української нації. Відродження державності України; культурологічний та політичний аспекти.

РОЗДІЛ 6. КУЛЬТУРА І ПОЛІТИЧНА ЕТИКА. КУЛЬТУРНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ.

Тема 6.1. Справедливість у культурно-політичному житті суспільства. Сутність і завдання політичної етики. Політична етика і міжпартійна боротьба. Етика інституцій і доброчесна етика.

Тема 6.2. Культурні засади політичної поведінки та політичної участі. Зміст та форми політичної участі. Політичне функціонування. Політична поведінка.

Тема 6.3. Політико-культурні аспекти соціального конфлікту. Вплив соціального конфлікту на стан та розвиток культури. Типи та функції соціального конфлікту.

Тема 6.4. Культура прийняття політичного рішення. Політичне рішення як форма політичної діяльності. Стадії, учасники, форми політичних дій. Прямі дії в політиці. Технології та методи прийняття політичних рішень.

Тема 6.5. Культурно-політична соціалізація особистості. Місце політичної соціалізації в становленні особистості. Форми та види політичної соціалізації. Інститути політичної соціалізації. Типи і моделі політичної соціалізації.

Тема 6.6. Політика і релігія. Релігія як чинник культурно-політичного життя суспільства. Держава та церква: основні моделі взаємодії. Державно-церковні відносини в Україні.

Тема 6.7. Нетрадиційні форми політичної діяльності. Форми політичної діяльності та політичної поведінки. Тероризм як форма політичної діяльності.

РОЗДІЛ 7. МИСТЕЦТВО В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА.

Тема 7.1. Мистецтво і політика. Література як фактор суспільно-політичного розвитку. Роль образотворчого мистецтва та архітектури у

становленні політичної культури суспільства. Вплив кіно та театру на культуру політичного життя суспільства.

7.2.Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. робота
РОЗДІЛ 1. ВСТУП ДО КУРСУ												
Тема 1.1. Поняття культури, зміст, структура.	**15**	**2**	**2**			**11**	**19**					**19**
РОЗДІЛ 2. СУТНІСТЬ ТА РІВНІ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ												
Тема 2.1. Функції політичної культури.	**17**	**2**	**4**			**11**	**21**		**2**			**19**
РОЗДІЛ 3. ФОРМИ КУЛЬТУРНОЇ І ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СВІТОВІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІЇ.												
Тема 3.1.. Форми культурно-політичної діяльності в історії українських земель.	**19**	**4**	**4**			**11**	**25**					**25**
Тема 3.2. Форми політичної діяльності в історії людства: виникнення культурного аспекту.	**22**	**4**	**6**			**12**	**25**					**25**
РОЗДІЛ 4. КУЛЬТУРНА ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ												
Тема 4.1. Поняття, структура та функції культурної політики держави.	**20**	**4**	**4**			**12**						
РОЗДІЛ 5. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ І ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ												
Тема 5.1. Нація як суб'єкт політичних відносин.	**19**	**4**	**4**			**11**						
РОЗДІЛ 6. КУЛЬТУРА І ПОЛІТИЧНА ЕТИКА. КУЛЬТУРНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ												
Тема 6.1. Справедливість у культурно-політичному житті суспільства.	**20**	**4**	**4**			**12**						
Тема 6.2. Культурні засади політичної	**20**	**4**	**4**			**12**						

поведінки та політичної участі.												
Тема 6.3. Політико-культурні аспекти соціального конфлікту.	**21**	**4**	**6**			**11**						
Тема 6.4. Культура прийняття політичного рішення.	**21**	**4**	**4**		**2**	**11**						
Тема 6.5. Культурно-політична соціалізація особистості.	**21**	**4**	**6**			**11**						
Тема 6.6. Політика і релігія.	**17**	**2**	**4**			**11**						
Тема 6.7. Нетрадиційні форми політичної діяльності.	**19**	**4**	**4**			**11**						
РОЗДІЛ 7. МИСТЕЦТВО В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА.												
Тема 7.1. Мистецтво і політика.	**19**	**4**	**4**			**11**						
Усього годин	**270**	**48**	**62**		**2**	**158**	**268**	**8**	**12**		**2**	**246**

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Поняття культури, зміст, структура	2	
2	Функції політичної культури	2	
3	Форми політичної діяльності в історії людства: виникнення культурного аспекту	4	
4	Форми культурно-політичної діяльності в історії українських земель.	4	
5	Поняття, структура та функції культурної політики держави.	4	
6	Нація як суб'єкт політичних відносин	4	2
7	Справедливість у культурно-політичному житті суспільства	4	
8	Культурні засади політичної поведінки та політичної участі.	4	
9	Політико-культурні аспекти соціального конфлікту.	4	
10	Культура прийняття політичного рішення.	4	
11	Культурно-політична соціалізація особистості.	4	
12	Політика і релігія.	2	
13	Нетрадиційні форми політичної діяльності.	2	

14	Мистецтво і політика.	4	
	Разом	48	2

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Поняття культури, зміст, структура	2	
2	Функції політичної культури	4	
3	Форми політичної діяльності в історії людства: виникнення культурного аспекту	4	
4	Форми культурно-політичної діяльності в історії українських земель.	6	
5	Поняття, структура та функції культурної політики держави.	4	
6	Нація як суб'єкт політичних відносин	4	4
7	Справедливість у культурно-політичному житті суспільства	4	
8	Культурні засади політичної поведінки та політичної участі.	4	
9	Політико-культурні аспекти соціального конфлікту.	6	
10	Культура прийняття політичного рішення.	4	
11	Культурно-політична соціалізація особистості.	6	
12	Політика і релігія.	4	
13	Нетрадиційні форми політичної діяльності.	4	
14	Мистецтво і політика.	4	
	Разом	62	4

Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Поняття культури, зміст, структура	11	
2	Функції політичної культури	11	
3	Форми політичної діяльності в історії людства: виникнення культурного аспекту	11	
4	Форми культурно-політичної діяльності в історії українських земель.	11	
5	Поняття, структура та функції культурної політики держави.	12	
6	Нація як суб'єкт політичних відносин	12	

7	Справедливість у культурно-політичному житті суспільства	11	
8	Культурні засади політичної поведінки та політичної участі.	12	
9	Політико-культурні аспекти соціального конфлікту.	12	
10	Культура прийняття політичного рішення.	11	
11	Культурно-політична соціалізація особистості.	11	
12	Політика і релігія.	11	
13	Нетрадиційні форми політичної діяльності.	11	
14	Мистецтво і політика.	11	
	Разом	158	

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Бебик В. М. Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. — К., 2000.
2. Основи політичної науки: Курс лекцій / За ред. Б. Кухти. — Ч. 3: Політична свідомість і культура / Б. Кухта, Л. Клiманська, А. Романюк та ін. — Львів, 1998.
3. Політологічний енциклопедичний словник / Відп. ред. В. П. Горбатенко, Ю. С. Шемшученко. — К., 2004.
4. Політологія: Підруч. для курсантів вищих військових навчальних закладів Збройних Сил / За заг. ред. В. Ф. Смолянюка. — Вінниця, 2002.
5. Політологія: Підруч. для студентів вищ. навч. закл. / За ред. А. Колодій, Л. Климанської, Я. Косміна, В. Харченко. — К., 2003.
6. Політологія: Посіб. для студентів вузів / За ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. — К., 2002.

Додаткові:

1. Андрущенко В., Михальченко М. Сучасна соціальна філософія: Курс лекцій. — 2-е вид., випр. і допов. — К., 1996.
2. Бебик В. М. Наша політична культура // Політол. читання. — 1992. — № 1. — С. 11–37.
3. Бебик В. М., Головатий М. Ф., Ребкало В. А. Політична культура сучасної молоді. — К., 1996.
4. Брегеда А. Ю. Основи політології. — К., 1997.

5. Вишняк О. І. Електоральна соціологія: історія, теорії, методи. — К., 2000.
6. Головатий М. Ф. Соціологія політики: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К., 2003.
7. Дмитренко М. А. Формування політичної культури суспільства в трансформаційний період. — К., 2006.

9.Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)

Засоби ІКТ, презентації.

10. Інформаційні ресурси

http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Vasilevska.pdf